

نگاهی به فرصت‌های همکاری ایران و ترکمنستان

۳۰ سال روابط سازنده

علیرضا کوهنک

عضو هیات علمی دانشگاه علامه طباطبایی

ترکمنستان با ایران دارای پیوندهای تاریخی، فرهنگی و اشتراکات بسیاری است. این کشور در آسیای مرکزی به لحاظ‌ضرباط خاص جغرافیایی از موقعیت بسیار مطلوبی برای روابط با ایران برخوردار است. سه ویژگی کلی ترکمنستان شامل تنگناهای جغرافیایی، کمتر توسعه یافتگی اقتصادی، بویژه مکمل بودن ایران و ترکمنستان بنا به ملاحظات ژئوپلیتیک، زمینه‌های پایدار، استوار و تقریباً تغییرناپذیری را فراهم می‌کند تا دولت- ملت ترکمنستان در جست‌وجوی دستیابی کام به کام و فزاینده برای برقراری روابط استراتژیک با ایران باشد.

ترکمنستان با توجه به حضور جمعیت قابل توجهی از ایرانیان ترکمن در مجاورت مرز مشترک از نظر فرهنگی دارای اهمیت مضاعفی است. ایران جزو اولین کشورهایی بود که استقلال یافتن ترکمنستان را به رسمیت شناخت. ایران پس از عراق بیشترین طول مرزی را با ترکمنستان دارد. این وابستگی متقابل جغرافیایی، فلسفه همکاری و تعامل بین‌المللی و توسعه و تکامل سیستم سیاسی جهان است. از طرفی، حوزه دیگر همکاری اهمیت تجاری و اقتصادی دو کشور است. نظر به اینکه کشورهای آسیای مرکزی تنها از طریق افغانستان و بخش غربی چین می‌توانند با جهان خارج از روسیه ارتباط برقرار کنند بنابراین داشتن ارتباط با ایران، دسترسی به خاورمیانه، ترکیه، خلیج فارس و پاکستان را بسیار آسان می‌کند و به همین دلیل ترکمنستان می‌تواند نقش مؤثری را در آسیای مرکزی ایفا کند. از سوی دیگر ترکمنستان دروازه ورود به آسیای مرکزی و تنها راه مناسب جهت دسترسی کشورهای دیگر به کشورهای آسیای مرکزی به شمار می‌آید. این کشور در مسیر جاده ابریشم که از زمان‌های دور به عنوان راه ارتباطی خاور

دور با اروپا تلقی می‌شد، قرار گرفته است. ترکمنستان از یک سو با ایران و در ناحیه جنوب شرقی با کشور افغانستان هم مرز است که پیوسته در منازعات سیاسی و نظامی داخلی غوطه ور بوده و سیرات تنش‌های داخلی افغانستان، همواره موجب نگرانی مقامات این کشور شده است. مهم‌ترین حوزه‌های همکاری میان ایران و ترکمنستان را

جمعیتی زیاد در ایران برای نزدیکی

بین جوامع دو کشور ایجاد کند.

آیین‌های مشترک: نوروز یکی از کهن‌ترین و متداول ترین آیین‌های به جامانده از ایران باستان است که امروز به‌صورت فراگیر در قسمت بزرگی از فلات قاره ایران گرامی داشته می‌شود. عید نوروز برای مردم تاجیکستان بویژه مردم بدخشان عید ملی نیاکان است و

از آن به‌عنوان عید بزرگ یاد می‌کنند. ترکمنستان یک سال پس از استقلال در سال ۱۹۹۲ نوروز را به‌عنوان یکی از اعیاد ملی خود اعلام کرد و از سال ۲۰۰۳ تعطیلات نوروز به سه روز افزایش

یافت. دولت ترکمنستان روزهای ۲۲ تا ۲۳ مارس را به قصد تجلیل عید نوروز یا به اصطلاح نوروز پارامی تعطیل رسمی اعلام کرده است. همچنین، از مهم‌ترین رسوم مشترک در این زمینه می‌توان به گرامیداشت عید فطر و قربان اشاره کرد که از فرهنگ اسلامی نشأت گرفته است.

تاریخ مشترک: در طول تاریخ و اکثر دوره‌ها بیشتر کشورهای منطقه جزئی از تمدن ایران و تحت حکومت مرکزی ایران بوده‌اند. بر همین اساس، در زمینه‌های مختلف تاریخی باهم پیوندهای فراوانی دارند. بسیاری از شاعران و ادیبان بزرگ ایرانی اهل منطقه آسیای مرکزی و ترکمنستان بوده‌اند.

همچنین بعضی از اقوامی که در ایران حکومت تشکیل داده‌اند مانند خوارزمشاهیان از این منطقه بوده‌اند. به‌صورت کلی، منطقه آسیای مرکزی جزو هویت تاریخی ایران باستان به حساب می‌آید. همچنان نیز این نزدیکی‌های فرهنگی بین ایرانیان و مردمان منطقه کاملاً نمایان است. به‌دلیل آنکه موطن اصلی ترکمن‌ها خاک ترکمنستان می‌باشد لذا تمام طوایف این کشور، در این سوی مرز یعنی خاک ایران دنیاه قومی دارند از جمله تکه، یموت، گوگلان، تخورلی، اسراری و… که شاخص‌ترین طایفه ساکن در ترکمنستان طایفه تکه است.

حوزه اقتصادی

اقتصاد ترکمنستان در دوران اتحاد شوروی در ابتدا به تولید کالای خاصی (پنبه) تخصیص یافته بود؛ شدن سر آغاز وابستگی میان جمهوری بود. بیکارچگی اقتصادی که از سوی کالاهای مصرفی محلی تبدیل گردید و در مرحله بعد توسعه وابستگی منطقه سبب آسیب‌پذیری شدید آن در برابر نوسانات بازار گردید و در

از جمله مهم‌ترین زمینه‌ها و فرصت‌های همکاری ژئواکونومیک میان ایران و ترکمنستان می‌توان به حوزه‌های سوآپ، سرمایه‌گذاری و کمک‌های فنی، ترانزیت ریلی و مبادلات تجاری و تراز تجاری اشاره کرد.

مزایای این فرصت‌ها برای ایران عبارتند از:

-فرصت‌های مناسب ریلی ایران و سرمایه گذاری های کلان جهت کسب سود اقتصادی

-نیاز ایران به واردات گاز در فصول سرد و موقعیت ایران جهت سوآپ

-خطوط انتقال انرژی ایران فرصتی مناسب برای انتقال انرژی

-توانایی بالای متخصصان ایرانی جهت انتقال کمک‌های فنی

-نیاز به شرکای تجاری جهت تأمین اقلام وارداتی و صادرات تولیدات داخلی.

مزایای این فرصت‌ها برای ارمنستان عبارتند از:

- نیاز ترکمنستان به اتصال به خطوط ریلی بین‌المللی جهت ترانزیت کالا

- پتانسیل بالای نفت و گاز و نیاز به شرکای صادراتی

- پتانسیل بالای نفت و گاز و نیاز به خطوط انتقال

- نیاز به سرمایه گذاری های فنی و کمک‌های خارجی

- نیاز به شرکای تجاری جهت تأمین اقلام وارداتی و صادرات تولید داخلی.

از جمله مهم‌ترین زمینه‌ها و فرصت‌های همکاری ژئواکونومیک میان ایران و ترکمنستان می‌توان به حوزه‌های سوآپ، سرمایه‌گذاری و کمک‌های فنی، ترانزیت ریلی و مبادلات تجاری و تراز تجاری اشاره کرد.

مزایای این فرصت‌ها برای ایران عبارتند از:

-فرصت‌های مناسب ریلی ایران و سرمایه گذاری های کلان جهت کسب سود اقتصادی

-نیاز ایران به واردات گاز در فصول سرد و موقعیت ایران جهت سوآپ

-خطوط انتقال انرژی ایران فرصتی مناسب برای انتقال انرژی

-توانایی بالای متخصصان ایرانی جهت انتقال کمک‌های فنی

-نیاز به شرکای تجاری جهت تأمین اقلام وارداتی و صادرات تولیدات داخلی.

کرده است. همه جمهوری‌ها پس از کسب استقلال، در پی یافتن راه‌های جدید و شرکای تازه برای رفع نیازهای اساسی اقتصادی خود برآمده‌اند، به همین دلیل اقتصاد این جمهوری‌ها و بخصوص ترکمنستان بر پایه تولیدات کشاورزی و مواد معدنی است و عمده کالاهای مصرفی خود را از کشورهای دیگر وارد می‌کند. کشورهای قدرتمند

و تراز اول جهان صادرکننده انواع کالاهای مصرفی به این کشور هستند. آسیای مرکزی و ترکمنستان بازار مصرف کالاها، سرمایه و فناوری است. ترکمنستان بعد از استقلال این کشور با توجه به شرایط اقتصادی دست به اقداماتی همچون قطع رشته‌های وابستگی اقتصادی به مسکو و دیگر کشورهای مستقل هم سود و پایه‌ریزی

می‌توانند در مسائل اقتصادی به دستاوردهایی برسند ولی نمی‌توانند همه مشکلات را اصلاح کنند. مثلاً برای تورم و موالی اقتصادی می‌توانند با سیاست‌های مالی چون مالیات برخی از مشکلات را سریع‌تر حل کنند ولی موضوعات فرهنگی و اجتماعی مانند موضوع سقط جنین، خشونت‌ها، مهاجرین و تضادهای ایدئولوژیک به این راحتی امکانپذیر و قطعی نیست. بنابراین اگر فردی ۸ سال هم فرصت ریاست‌جمهوری آمریکا را داشته باشد احتمال قریب به یقین دستاوردی در این حوزه نخواهد داشت. بنابراین در مسأله تورم یا مقابله با خطر رکود، دولت‌ها امکان موفقیت دارند ولی در مورد شدنی بودن موضوعات فرهنگی، قطعیتی امکان ندارد.

کاهش شدید محبوبیت دولت بایدن

وجود موضوعاتی مانند خشونت، مهاجرت و جرم و جنایت، نفرت‌پرآکنی، تبعیض نژادی و بیگانه‌ستیزی به دولت بایدن ارتباطی نداشته و سابقه طولانی در دولت‌های آمریکا داشته است. هیچ دولتی توانایی از بین بردن آنها را ندارد و تنها

http://irannewspaper.ir

editorial@irannewspaper.ir

یک اقتصاد ملی به منظور استفاده مستقل از منابع خدادادی و تأمین

نیازهای داخلی زد.

بر اساس آمارها در ماه‌های گذشته از شروع به کار دولت سیزدهم روند نزولی تجاری بین دو کشور به روند صعودی تبدیل شده تا جایی که گمرک ایران از افزایش بیش از ۷۹ درصدی تجارت ایران و ترکمنستان در ۹ ماه اخیر خبر داده است. سخنگوی گمرک ایران، همزمان با سفر رئیس‌جمهور ترکمنستان به تهران، جزئیات تجارت غیرنفتی کشور با ترکمنستان از اول شهریورماه ۱۴۰۰ تا پایان اردیبهشت امسال (از ابتدای شروع به‌کار دولت سیزدهم) را تشریح کرده است. بر اساس این گزارش، یک میلیون و ۱۴ هزار و ۴۷۴ تن کالا به ارزش ۲۹۹ میلیون و ۷۲۸ هزار و ۵۳۵ دلار حجم تجارت خارجی دو کشور بوده که در مقایسه با دوره زمانی مشابه با رشد ۴ درصدی در وزن و ۷۹٫۴ درصدی در ارزش همراه بوده است. سهم صادرات کالاهای ایرانی از این میزان تجارت

President.ir

در رابطه با اهمیت روابط ایران با ترکمنستان باید گفت که موقعیت جغرافیایی ترکمنستان باعث شده اهمیت این کشور به سبب دروازه آسیای مرکزی بودن و تلاش برای گسترش روابط با همسایگان بیشتر باشد. واقع شدن در مسیر جاده ابریشم که خاور دور را به اروپا وصل می‌کند، مجاورت با دریای خزر و امکان ارتباط با خلیج فارس و اقیانوس هند از طریق ایران و پاکستان از مزایای این رابطه است؛ بر این اساس ترکمنستان اقدام به تهیه زیرساخت‌های لازم نموده که از جمله ساخت فرودگاه بزرگ، اتصال خطوط راه‌آهن این کشور به خط راه‌آهن ایران، بازسازی بندر ترکمن‌باشی، احداث هتل و میهمانسرا طبق معیارهای بین‌المللی و بازسازی و توسعه راه‌های توسعه هستند. ترکمنستان درحال حاضر اصلی‌ترین شریک منطقه‌ای تهران است و به‌نظر می‌رسد همین‌طور باقی بماند. به غیر از ارتباطات اقتصادی و زیربنایی مربوطه، این کشور نگرانی‌های امنیتی مشترکی دارند و ترکمنستان موضعی مشخص علیه داعش داشته که در راستای اهداف سیاست خارجی ایران است. علاوه‌بر این، با توجه به مرز بزرگ مشترک، ترکمنستان یک شریک مهم ایران برای پیشگیری از تهدیدات منطقه آسیای مرکزی است. در این رابطه، ترکمنستان تلاش روزافزونی برای تقویت امنیت مرزی خود به‌گونه‌ای که تنها می‌تواند به‌نفع منافع ایران باشد، انجام داده است. همچنین ترکمنستان نه‌تنها در رابطه با منطقه آسیای‌مرکزی بلکه با توجه به افغانستان، یک ظرفیت مهم برای تهران به‌شمار می‌رود. با توجه به همکاری مهمی که عشق‌آباد با کابل دارد، ترکمنستان می‌تواند از امنیت انرژی و اهرم‌های دیگر خود برای توسعه صنعتی، اقتصادی و اجتماعی

ایالات‌متحده با مقوله نامنی متولد شده است و ۲۳۰ سال است که این احساس را داشته و هرچه زمان بیشتر می‌گذرد این احساس نامنی حتی با وجود داشتن بزرگترین ارتش بیشتر می‌شود ولی به هر حال نگرانی‌هایی در داخل و خارج وجود دارد. تیراندازی و کشتارهای رو به افزایش، جامعه آمریکا را نگران تر کرده است. افراد برای اینکه نگرانی خود را با زمین گذاشتن سلاح رفع کنند به طور معکوس رو به خرید بیشتر آن می‌روند. این موضوع در مورد مدارس هم موجود است و سیاستمداران سعی دارند برای برقراری امنیت در مدارس، آنها را مانند دژهای نظامی کنند که یک ورودی داشته باشد. از طرفی، هر دانش‌آموز باید خلع سلاح شود و حتی دانش‌آموزان در برابر تیراندازی آموزش

و

ببینند. معلمان نیز باید برای دفاع مسلح باشند. این موارد نشان‌دهنده نگرانی و اضطراب در سطح جامعه است. این فرهنگ در جامعه وجود دارد که اگر افراد سلاح نداشته باشند کشته می‌شود و الزاماً فرد برای دفاع ازخود و مصون ماندن از خطر کشتار باید مسلح باشد که این خود یک دور بسته را به وجود می‌آورد. بنابراین اراده دولت تا توجه به فرهنگ تعمیق شده چندان کارساز نبوده زیرا جامعه به نحوی شکل گرفته است که پذیرای آن نخواهد بود. تا وقتی این احساس روانی در جامعه اصلاح نشود تدابیر به‌طور اصلاح کننده مؤثر نخواهند بود. مثلاً باراک اوباما در زمان ریاست جمهوری به صراحت اعلام کرد که

بنابراین دولت‌ها فقط یک طرف سکه هستند و طرف دیگر که بر حاکمیت نیز تأثیرگذارند خود جامعه هستند. برای همین تصمیم‌گیری در سطح سیاستمداران به تنهایی به دلیل نهادینه شدن فرهنگ در

میان مردم سخت خواهد بود.
بنابراین دولت‌ها فقط یک طرف سکه هستند و طرف دیگر که بر حاکمیت نیز تأثیرگذارند خود جامعه هستند. برای همین تصمیم‌گیری در سطح سیاستمداران به تنهایی به دلیل نهادینه شدن فرهنگ در میان مردم برمی‌گردد.

نگاهی به بحران‌های اخیر ایالات‌متحده در گفت‌وگوی «ایران» با امیرعلی ابوالفتح

شکاف‌های جامعه آمریکا بسیار عمیق شده است

بر اساس گزارش‌ها و تحلیل‌های منتشره در روزهای اخیر، شرایط اقتصادی حاکم بر آمریکا به‌گونه‌ای است که فقط دو درصد مردم آمریکا خود را در طبقه بالا و مرفه جامعه دانسته و یک‌سوم از مردم این کشور خود را جزو طبقه پایین می‌بینند. وضعیت اقتصادی در ایالات‌متحده در شرایطی است که تعداد قابل توجهی از افراد جامعه به سمت فقر پیش می‌روند، به طوری که طبقه متوسط در این کشور روز‌به‌روز در حال کوچک‌تر شدن هستند و به سمت افشار آسیب‌پذیر بودن هل داده می‌شوند. همچنین وضعیت به‌گونه‌ای است که قیمت کالاها، اساسی و سوخت و بنزین افزایش پیدا کرده که این موضوع در اروپا شدیدتر است و البته ایالات‌متحده نیز از آن هم متأثر بوده است. به‌طور مثال روند افزایشی قیمت بنزین حتی به ۱۰ دلار هم در ایالت کالیفرنیا هم رسیده است. قیمت گندم، غذا و کود شیمیایی هم رویه رشد بوده که در بسیاری از محصولات دیگر نیز تأثیر گذاشته و نهایتاً باعث شده تورم در ۴۰ سال اخیر در این کشوری سابقه شود. در همین راستا «ایران» مصاحبه‌ای با امیرعلی ابوالفتح، تحلیلگر مسائل بین‌الملل در مورد وضعیت امروز جامعه آمریکا انجام داده که در آن به بررسی و علل رکود اقتصادی و اجتماعی در این کشور و همچنین چشم‌انداز آن پرداخته شده است؛ متن پیش‌رو گزیده‌ای از این مصاحبه است.

دلایل شرایط اقتصادی کنونی در آمریکا

همه ماجرا جنگ اوکراین نیست ولی بدون تأثیر نیز نبوده است. قبل از فوریه ۲۰۲۲ تورم در آمریکا روند صعودی داشته یعنی از تابستان سال گذشته ۲۰۲۱ نرخ تورم ۳ و ۲ درصد بوده و اکنون سیر افزایشی آن در جنگ اوکراین به ۸ درصد رسیده است. تورم پیش از جنگ اوکراین و به دلیل بازگشت اقتصاد آمریکا از دوران کرونایی به رونق اقتصادی پس از کرونا و خارج شدن از رکود تورم نیز ایجاد شده است. به‌سایه حمایتی کرونایی که در زمان ترامپ تصویب شده بود، در دوران ریاست‌جمهوری بایدن به اوج خود رسید که نتیجه آن پول پاشی در جامعه بوده است. تزریق منابع عظیم مالی برای اینکه اقتصاد را به چرخش دربریاورد ۱۰۰ تریلیون دلار بوده که به شیوه‌های مختلفی به بازارها تزریق شد که نهایتاً باعث تورم

بوده است که موجهی از نارضایتی‌ها را به همراه داشته است. وضعیت کنونی اقتصادی و اجتماعی آمریکا مطلوب نیست و نسبت به گذشته و کشورهای نزدیک به آن دچار افول شده است. به‌طور کلی مسأله معیشت خیلی مهم است و می‌تواند همراه با خود ناهنجاری‌های اجتماعی به بار آورد.

”

گروهی از تحلیلگران

معتقدند اگر روند بحران

های ایالات متحده بدین

گونه افزایش پیدا کند

و شکاف های عمیق

اجتماعی حل و فصل

نشود و درک مشترکی از

منافع ملی و مصلحت

عمومی در جامعه به

وجود نیاید، چه بسا

ممکن است جنگ

داخلی در داخل آمریکا

شکل بگیرد. گروههایی

معتقدند که اگر این

بستر اجتماعی و این

اخلاقات منتفی نشود و

سیاستمداران همچنان

به موضوعات مهمی

همچون سقط جنین،

سیاست های مالیاتی،

مهاجرین و آزادی سلاح

آمریکا دو یا چند پاره

خواهد شد